

Det slår meg ...

*Årshilsen Arbeidsblad
"Helseposten" 6.4.1990
Knut A. Nadheim, journalist*

Et dystert 50-års minne markeres i disse dager. Det tyske overfallet på Norge 9. april 1940 og den påfølgende okkupasjon i fem tunge år blir på nytt gjenstand for stor oppmerksomhet i massemedia. Disse årene er blitt karakterisert som det mørkeste kapittel i Norges-historien. Det er med rette. Det var i årene fra 1940 til 1945 at folk flest oppdaget hva frihet betyr.

Blir vi så noen gang ferdig med krigen i Norge? Neppes. Selv om det nå begynner å tynnes i rekken blant de som var aktive på begge sider under okkupasjonen, vil temaet alltid være like aktuelt. Helt siden 1945 har diskusjonene pågått om Norge og Tyskland fortsatt var i krig etter at kapulasjonsavtalen ble undertegnet 10. juni 1940. Mange medlemmer av Nasjonal Samling har hevdet at de ble tatt urimelig hardt etter at krigen var slutt. De som sto på den rette siden derimot viser til at det N.S.-medlemmer måtte gjennomgå, bare var barnemat mot det som skjedde med nordmenn i de tyske konsentrasjonsleirene under krigen.

La oss stanse et øyeblikk ved medlemmene av Nasjonal Samling. Er det sikkert at de var landsforrædere alle sammen? Var det landssvik bare å være papirmedlem av N.S. under krigen? Historikeren Hans Fredrik Dahl, velkjent fra sine bøker om nasjonalsosialismen og Vidkun Quisling finner det tvilsomt at medlemskap i N.S. var jevngodt med å svikte sitt land. Våre høyeste domstoler slo etter krigen fast at ethvert medlem av Nasjonal Samling var kollektivt ansvarlig for alt partiets ledelse hadde foretatt seg under okkupasjonen. Da måtte det nødvendigvis bli mange å trekke til ansvar.

Landssvikoppgjøret omfattet 92 805 personer. Enda hadde myndighetene valgt å holde mange utenfor. Ti-tusener som hadde arbeidet frivillig på tyske anlegg og bygg gikk fri. Det gjorde også mange av dem som hadde tjent ekstra gode penger på krigen; «brakkebaronene». De kvinnene som hadde hatt et forhold til en tysk soldat, fikk derimot svi hardt. Var det verre å holde i en tysk hånd enn i en tysk hammer? Sykepleiersker som meldte seg til tjeneste i den tyske saniteten ved fronten - og som hadde godkjente pass fra Norges Røde Kors- ble etter krigen dømt til harde fengselsstraffer. Var det rettfærdig?

Spørsmålsteget kan nok stilles i ettertid, men meningene vil alltid være delte. Og fortsatt i dag står familier og tidligere venner splittet etter det som skjedde under krigen i Norge. Mange har vondt for å glemme og tilgi. Men for en gruppe mennesker må året 1990 fremstå som spesielt: frontkjemperne. Nordmenn som dro til østfronten for å bekjempe « bolsjevismen og den truende fare fra st.». I dag må det være underlig å se det ene kommunistpartiet etter det andre rakne fullstendig i Øst-Europa. Men det tok mange ti-år å få slutt på diktaturet i Marx og Lenins navn.

Vi vet aldri om landet vårt vil oppleve ett nytt 9. april. Det vi vet er at en ny verdenskrig sannsynligvis vil ødelegge vår klode og hele menneskeheden for godt. Sett på den bakgrunn er det nyttig å trekke lærdom av det som skjedde for 50 år siden. Og vi må sette vår lit at kommende generasjoner vil prioritere fredsarbeidet fremfor rustningsindustrien.

Ved 15-tiden marsjerte tyske hæravdelinger inn i en lamslått hovedstad.